

egunekoa

Jon Kortabarria

(Arabako Autismo elkarteko kidea)

Autismoa, zer ote?

Bizitzan badaude egun batzuk markatuta geratzen direnak, eta horietako bat, niretzat, urriaren bata izan zen. Egun horretan, Arabako Autismo Elkarteko kidea naizen aldetik, euskal irratira deitu zidaten autismoaz hitz egiteko. Arratsalde hartan, elkarriketa hasi aurretixoan eta ordubeteko tarte barruan, autismoaz entzun nituenak entzunda, beldur nintzen ea gaia azaltzen eta egingo zizkidaten galderei erantzuten moldatuko ote nintzen.

Batetik, arratsalde hartan, elkarriketari bizitasuna eman nahian-edo, esatariak kalean egindako inkesta batetik jasotako erantzunen laburpenekin hasi zuen irratsaioa. Inkesta horretan, galdetzen zen ea jendeak zer zekien autismoaz, eta erantzun guztietatik bat egin zitzaidan deigarri: «Autismoa zer den? Ba... gai bat politikarien ahotan askotan egoten dena».

Bestetik, hori entzundakoan irribarre-keinu bat atera zitzaidan barrenbarrenetik, eta inkestaren azalpen guztiak bukatu ondoren, elkarriketa moztu eta galdetzeko egon nintzen ea inkesta hura Euskal Filologiako Fakultatean edo euskaraz irakasten den instituturen batean pasatu zuten, zeren ziur nengoen, horrela izanda, norbaitek honelako edo antzeko erantzuna emango zuela: «Euskal hiztunok *hau* erakuslea gehiegi erabiltzen omen dugu, eta, askotan, batez ere erdararen eraginagatik, gaizki. Horri deitzen zaio *hautismoa*». *Hautismoaren* teoriari buruzko azalpenak lan kontuagatik irratira joan baino lehen-txeago entzun nituen. Horregatik, nire irribarreak gehiago ziren une hartan neukan urduritasun-puntuak baino, haria galdu eta adarretatik ibiliko ote nintzen beldurrak eragindakoa.

Harrezkero, egia esan, buelta askotxo eman diot egun hartan gertatu eta

entzundakoari, eta, azkenean, autismoa duen haur baten aita naizen aldetik, zerbait —guztia nire ikuspuntu pertsonaletik, eta ez polemikarik edo antzekorik bilatu nahian— esan beharrean nagoela iruditu zait.

Hasteko, arriskutsua egiten zait inkestan horrela erantzun zuenaren buruan sartu eta asmatzen hastea zer dela eta eman zuen erantzun hori. Hala ere, ez naiz urruti ibiliko esaten badut hiritar horrek, nik bezalaxe, askotan irakurri edo entzungo zuela politikari bat baino gehiagoren adierazpenetan *autismo* hitza, eta hor

piztu zitzaiola argia erantzuna emateko. Politikari batzuek —eta haiekin batera, besteak beste, baita Unibertsitateko irakasleren batek ere— hitz hori barra-barra erabiltzeko joera dute, baina ez hitzak definizioz islatzen duen errealitatea deskribatzeko edo adierazteko, beste zerbaitetarako bai-zik; esate baterako, ETA erakundeko partaideen jokabidea salatzeke eta arbuiatzeko, edo politika arloan ideologikoki beste aldean dagoena deskalkifikatzeko.

Bigarren kasuan, berriz, *hautismoaren* teoriaren sortzailearenean, zailago egiten zait asmatzea zerk eraginda jarri dion izen hori euskaraz oker erabiltzen den hizkuntza-forma baten gainean egindako ikerketa sakon eta baliagarriari. Garbi utzi nahi dut, bestalde, auzia ez dagoela konponduta esanda, hitz biak grafiaz ondo bereizita daudenez, horrek laguntzen duela hitzon esanahia ere bereizten. Arazoa sakonagoa da, zeren hitz biak soinu berberaz iristen baitira gure belarrietara. Gainera, badago beste argudio

bat ere esateko *hautismo* hitzaren aukeraketa ez dela izan batere egokia: hitz horren asmatzaileak, erdararen eraginez gaizki erabiltzen dugun forma bat bataiatzeko, erdal atzizki batera jo du, kontu horretan euskara hain hizkuntza aberatsa izanda ere. Hortaz, nire aldetik proposamen hau

egingo nuke: *hautismoa* hitzaren ordeztu, *haukeria* hitzaren aldeko apustu egitea.

Autismo hitza —*h*-rekin zein *h*-rik gabe idatzitakoa— hain modu desegokian erabiltzeak agerian uzten dituen gauzen artean, gai

horri buruzko ezezagutza azpimarrituko nik, lehenik. Izan ere, horrexen seinale baino ez da politikarien ahotik hitz hori entzutea, edota esatea euskarazko halako eta halako esaldiak *hautistak* direla. Bestalde, gaizki erabiltze horrekin mezu bat ere zabaldu nahi da gizartean, eta mezu horren azpian beti dago autismoaren zein pertsona autisten gaitzespena. Zer egiten du, bestela, politikari batek pertsona batzuen jokabide edo pentsamoldeak arbuiagarriak direla esateko, hitz hori apropos aukeratu eta erabiltzen duenean? Edo, zer egiten du hizkuntza aztertzen jarri eta erabileran *gaitz* bat detektatu ondoren, gaitzik hurbilena zer ikusiko eta autismoa ikusten duenak?

Hizkuntzan sexu-bereizkeria saihesteko ahalegin handiak egin dira azken urteotan, eta, gustuko izan edo ez izan, irtenbideak aurkitu dira. Ez al da garaia artikulu honetan agerrarazi diren bezalako marjinazio-motak ahozko zein idatzizko adierazpenetatik baztertzen hasteko?

zutabea

Ana Urkiza



Integrazioa? Norena?

Gabonetako oporraldian, etorkin bikoite bat elkarriketatzeko tartetxoa hartu dut. Senegaldarra bera. Hiru seme-alaba dituzte, eta txikien biak kalean euskaraz hitz egiten entzun nituenean otu zitzaidan ideia. Edo ideia baino areago, erbestearrek gurean zer-nolako integrazio modua bilatzen duten jakiteko gogoia.

Etorkin gehientsuenen antzera, «bizimodu hobe baten bila» etorri zirela aitortu zidaten. Eta guraso gehienek antzera, «euren seme-alabentzako etorkizuna hobetzeko lan egitea» dute helburu. Seme nagusiak, herriko futbol taldearen kamiseta janzten du, eta txikiak, poxpolin jantzitako argazki batean ikusi nituen. Gurasoek, biek lan egiten dutenez, umeak zaintzeko herriar baten laguntza paregabea izan dute, eta hari, umeek, «amume» deitzen diote.

Herrian nola hartu dituzten galdetu diet. Eta zalantzari lekuri egiten utzi gabe, «hobeto ezin» erantzun didate. Bai etxebizitzari dago-kionez, zein laneko paperak lortzerakoan. Etorkin askok etxebizitza aurkitzeko arazoak dituztela diote, baina, gaitz orokorra dela kontuan hartuta, oso gustura daudela aitortu didate.

Ea integratuak sentitzen diren galdetu diet hurrena. Eta honakoan, erantzuna ez da berehalakoa izan. Frantsesez jardun dute senar-emazteek euren artean, galderari nondik heldu jakingo ez balute bezala. Azkenean, gizonak, integrazioaz zer ulertzen dudan galdetu dit. Eta ni, soziologoaren ahotik entzundako zenbait definizio ematen saiatu naiz. Hau da, talde baten parte sentitzea dela esaten diot integratuta egotea, onartua zarela antzematea eta egoera horretan eroso sentitzea. Ez dirudi gizona bere horretan konbentzitu dudarik. Urte askoan erbestean bizi izandako gure herriar batekin egona dela esan dit orduan, eta hark, integrazioa, «beste herriko kultura jareinstea» dela esan ziola diost: «nork berea alde batera utzita». Eta horrekin, bera, ez dagoela ados.

Emazteak hartu du ondoren hitza: «Guk gure herriko musika ekarri nahi dugu hona, gure jantzi denda bat ireki, baita jatetxe bat ere». Horretarako guztirako, elkarre bat osatu dute, baita lokal bat lortu ere. Eta poliki-poliki, badoaz, euren bizitza geurean integratzen...

Ez ote diot amari entzun behar izango «etorri ziren eta euren egin zuten herria».

seiko urrea

Juan Ignacio Perez Iglesias



24 hizkuntza

Hogeita bost estatuk osatuko dute Europako Batasuna 2004. urtean. Eta hogeita zortzi izan daitezke 2007an. Ez dakit, guztira, zenbat hizkuntza ofizial diren estatu horietan beren lurralde osoetan, baina 24 direla uste dut. Oraingo arauak aldatzen ez badira, ikaragarriak izango dira Europako erakundeek beharko dituzten itzulpenetarako azpiegiturak eta horrek ekarriko dituen kostuak. Izan ere, hizkuntza ofizial

horien artean gehienak dira Europar Batasuneko jarduerak hizkuntzak.

Egun, itzulpen eta interpretazio lanei dagokie Batzordearen funtzionamendu gastuen %30 baino gehiago. Sartuko diren estatuenak lan hizkuntzat hartzen badira, aurrekontu hori hirukoiztu egingo da gutxienez. Ez dut uste, baina, hainbat estatu prest egongo direnik horri guztiari aurre egiteko. Esango dute dirua erabiltzeko era emankorragoak daudela,

eta eurek prest daudela beraiena ez den hizkuntza bakar batean jarduteko. Herbehereetakoak ditut gogoan orain, baina horiek ez dira bakarrak izango.

Hainbatek uste dute ingelesak izan beharko lukeela Europako erakundeetan lan hizkuntza bakarra. Baina ez dut uste alemaniar, frantziar, italiar edo espainiarrek erraz onartuko luketenik hori, ingelesak izango lukeen estatus bera euren hizkuntzek ere izatea eskatuko bailukete. Azken batean, britainiarren hizkuntza ez ezik, estatubatuarrena ere bada, eta anglosaxoien kultur inperialismoaren mamua hortxe dago. Ehun milioik baino gehiagok hitz egiten dute alemanez. Italiarrak ere ez dira gutxi, frantziarrak bezainbeste baitira, eta polonieraz mintzatzen di-

renak gaztelaniaz Europar egiten dutenen parekoak dira. Bestalde, hiztun guxtiago duten hizkuntza ofizialen estatuek ere ez lukete erraz onartuko hizkuntza handien aldeko bazterkeriarik. Nekez aurkituko dute guztientzako onargarria izango den araubiderik.

Segur aski, estatu hizkuntza ofizial guztiei ofizialtasuna aitortuko zaie Europako erakundeetan, baina gutxi batzuk izango dira lan hizkuntzak. Kontu horien inguruko eztabaida irekia ez da oraindik hasi, baina hasten denean ikuskizun aparta eskainiko digute. Orduan ikusiko baitugu noraino iristen den beren burua nazionalistatzat hartzen ez duten zenbaiten nazionalismoa, edo nahiago bada, abertzalekeria.